

A propòsit de la Llei de política lingüística

per Bernat Joan i Mari

Recentment s'ha aprovat, al Principat de Catalunya, una Llei de política lingüística que substitueix l'anomenada Llei de normalització lingüística, vigent de feia anys. Observem que, del nom de la Llei, n'ha desaparegut la referència implícita a la situació d'anormalitat de la llengua catalana (si el nom anterior es referia a la «normalització lingüística» era perquè es volia aconseguir, però s'acceptava que aleshores fos inexistent). Queda, doncs, un aspecte ambigu: ¿se suposa que la anormalitat lingüística, en aquesta part del nostre domini lingüístic, ja ha desaparegut i que, per tant, ja només cal una mena de regulació legal de l'ús oficial de les llengües? ¿O, senzillament, cal continuar fent «política lingüística» perquè la normalització encara constitueix un objectiu pendent pel que fa a l'ús de la llengua catalana?

No ho arribarem a saber. En tot cas, em demano si es deu tractar d'una ambigüitat calculada, duta a terme amb tota la intencionalitat, o, senzillament, d'una qüestió improvisada, abocada espontàniament a la denominació legal, sense cap tipus d'intenció amagada.

Una xarxa civil per damunt de conjuntures

Apareix la proposta de reforma en profunditat de la Llei de normalització lingüística. Segons les primeres especulacions, d'ara endavant els mitjans de comunicació s'hauran de cenyir a unes quotes estrictes d'ús de la llengua catalana; els fabricants es veuran obligats per llei a etiquetar els productes en la llengua del país on els fabriquen; el català com més anirà més present haurà de ser dins l'àmbit socio-laboral, avui dia deixat absolutament de banda; i, en definitiva, la vitalitat de la llengua catalana hi sortirà guanyant.

Atenent a la conjuntura, això fóra no solament perfectament possible, sinó fins i tot la cosa més raonable. Però quan hi ha segles de persecució al darre-re, quan tot el discurs sobre la llengua i la nació ja es troba absolutament viciat, la irracionalitat està per damunt de les conjuntures.

Aleshores és quan es posa en marxa la complexa xarxa civil que han articulat sobretot els partits de l'esquerra espanyola. Mentre les cúpules dels partits respectius semblen mostrar-se receptives a una remodelació adequada de la Llei de normalització lingüística, la xarxa civil ja treballa a tota màquina. Hi ha ebullició novament a les cases regionals. García Prieto es mou amb aires d'estadista enmig d'una classe política en la qual no ha entrat de la manera com tot-hom hi ha d'entrar, regladament, en aquesta part del món, que és a través de les urnes. El Foro Babel denuncia tan sistemàticament «imposicions» de la llengua catalana (rebutjant qualsevol normativa que reguli l'ús públic de la llengua) com oblida les imposicions de la llengua castellana a Catalunya mateix (només el diputat Francesc Ferrer i Gironès ha posat en evidència aquesta situació desigual, fent esment de les lleis, nombrosíssimes, que imposen l'ús del castellà en àmbits diversos). La Cervantina, la Tolerància i tota la resta també posen els motors a escalfar.

La majoria dels mitjans de comunicació (de fora del Principat, però també de Catalunya, cal no oblidar-ho) fan de caixa de ressonància magnificant el que diuen tots els grups i individus clarament contraris a la normalització de l'ús de la llengua catalana.

La reforma positiva, que havia d'entrar amb calçador i que no havia de fer pols ni remolí, acaba generant una autèntica tempesta política. Això, pel cap baix, ens confirma

quelcom que, si no ho sabíem, almenys podíem sospitar: que l'eliminació (o, com a mínim, la conversió en residu) de la llengua catalana és quelcom tan important per a una part dels polítics, empresaris i intel·lectuals que viuen i treballen (massa) a Catalunya que es troba absolutament per sobre de conjuntures polítiques concretes, per molt favorables que puguin esser per als seus interessos més immediats.

El resultat final

La conseqüència principal del mal càlcul del polític governant ha estat que finalment allò que havia d'esser una reforma en profunditat de la Llei de normalització lingüística ha quedat en poca cosa, amb molt més foc d'encenalls que no pas d'avenç real. *Observem-ne alguns aspectes.*

a) L'etiquetatge

S'havia d'aconseguir que necessàriament l'etiquetatge dels productes fabricats a Catalunya fos en llengua catalana. L'oposició de les patronals —molt especialment dels fabricants de productes farmacèutics— ha acabat provocant que no més s'hagin d'etiquetar en català els productes artesanals o tradicionals de Catalunya. Els productes més nostrats sí que han d'anar en català, però els de màxima difusió en poden prescindir perfectament.

b) Les quotes

Seguint el model del Quebec o de Flandes, es proposaven unes quotes mínimes d'emissió en la llengua del país (en els casos esmentats són del 50% de la programació), tant per a les cadenes de ràdio com de televisió. Aquest aspecte hauria afectat directament, per exemple, les cadenes privades de televisió que emeten a Catalunya, les quals avui pràcticament tenen una programació monolingüe en castellà. De l'ambició projecte inicial n'han quedat uns mínims d'emissió de cançó interpretada en català a la ràdio (el 25%). Òbviament, val més això que res, però l'avenç no respon ni de bon tros a les expectatives generades.

c) La corresponsabilitat lingüística

Aquest era probablement l'aspecte més important dels que es preveien inicialment per a la reforma de la Llei. Si, a Catalunya, català i castellà són, ambdós, llengües oficials de la comunitat autònoma, els ciutadans haurien de tenir el dret d'esser atesos als comerços, llocs públics, etc., en qualsevol de totes dues llengües oficials. Avui aquesta possibilitat no més es fa efectiva per a la llengua castellana (tots els ciutadans de parla castellana poden viure perfecta-

ment instal·lats en el monolingüisme castellà), però no per a la llengua catalana. Un mínim d'igualtat de condicions exigiria precisament aquesta corresponsabilitat lingüística. Aquest aspecte, fonamental en el plantejament inicial de la reforma, se n'ha anat directament en orris. No es preveu corresponsabilitat lingüística: tothom podrà esser atès pertot arreu en castellà, però no hi ha cap garantia que una persona que ho vulgui així pugui esser atesa pertot arreu en català.

d) Les sancions

Inicialment també es preveien sancions per als qui incomplissin la nova Llei de política lingüística. Aquest aspecte fou objecte d'un debat intens: el resultat final ha estat que la Llei no preveu cap tipus de sanció per al qui la incompleixi. Una llei que no preveu sancions constitueix «un brindis al sol».

De fet, tal com demostra un estudi de Francesc Ferrer i Gironès (bregat en la lluita pels drets lingüístics dels catalanoparlants, autor del magnífic llibre *La persecució política de la llengua catalana*), hi ha actualment més de cent lleis en vigor que obliguen a l'ús de la llengua castellana (a Catalunya, en condicions iguals que a la resta de l'Estat espanyol), acompanyades de les sancions corresponents en cas d'incompliment.

Durant la discussió de la Llei, des dels grups contraris a la normalització del català s'ha argumentat que les llengües no es poden imposar per decret, que preveure quotes d'emissió en català per als mitjans de comunicació va en contra de la lliure empresa, o que les sancions podrien alterar la convivència. No s'acostuma a dir res, en canvi, de la imposició per decrets i per lleis de la llengua castellana als parlants del català des de fa segles. No parlen del fet que hi ha més de cent lleis i decrets que imposen actualment la llengua castellana a Catalunya (vés a saber quants n'hi ha que imposen el francès a la Catalunya del Nord), del fet que l'Estat ja s'ocupa que les quotes de castellà en els mitjans de comunicació siguin les més adients per al monolingüisme aproximat en aquesta llengua, o de les sancions que es preveuen si algú no fa els usos mínims que preveu la llei en relació amb la llengua castellana.

En la situació actual, com a mínim ens ha de quedar la consciència que el català continua patint una situació sociolingüística notablement desigual, i que la Llei de política lingüística vigent no constitueix, ni de bon tros, un instrument per a garantir-ne la igualtat (ni que sigui la igualtat, a Catalunya) amb la llengua castellana. Les possibilitats màximes no arriben a l'altura de les necessitats mínimes. Ens caldrà, doncs, lucidesa i activisme per a continuar endavant. ♦